

Частина 4. Філософсько-соціологічні, політико-правові, інноваційно- технологічні проблеми сьогодення

Грабовська Ірина. Міжкультурний діалог як форма гармонійного співжиття для подолання негативних впливів глобалізаційних процесів

Глибокі зміни, що відбуваються у геополітичних структурах світового співтовариства й трансформації соціально-політичних систем дають підстави говорити про завершення одного історичного періоду й вступі сучасного світу в якісно нову фазу свого розвитку – глобалізацію, яка має характер планетарних змін. Глобалізаційні процеси трактуються як об'єктивні процеси зближення, інтернаціоналізації, взаємозалежності у всіх сферах життя країн і народів нашої планети. Глобалізація виражається ще й у взаємопроникненні, взаємовпливі культур, цивілізацій, у посиленні стандартизації способу життя, свідомості й поведінки людей, освіти і т.д.

Хоча глобалізація високо підносить рівень свободи, але реально сфера свободи людини звужується під дією не завжди помітних, але потужних маніпуляторів — економічних, політичних, міжкультурних, мас-культурних, мас-медіальних та інших. Інформативний бум, застосування сучасних ЗМІ формують віртуальне й іноді засмічене середовище існування, вириваючи людину з конкретного локального буття, тим самим збіднюючи знання про самоідентифікацію, деформуючи свідомість та поглиблюючи кризу розуміння. Форма плідної культурної взаємодії сьогодні — міжкультурний діалог [1], діалог культур, яку запропонували цілому світові для порозуміння ще М. Бахтін

та В. Біблер.

Метою викладених тез є окреслити важливу роль вироблення планетарних імперативів гармонійного співжиття для подолання негативних впливів культурної глобалізації.

Особливість нинішнього етапу розвитку суспільства полягає в тому, що процес змін торкнувся, поряд з економічною і політичною, соціокультурною й міжкультурною сферами, і духовної сфери. Адже процеси глобалізації ідуть у тісному зв'язку із процесами національної ідентичності, яка є ототожненням людиною самої себе з певною спільнотою, її символами, цінностями, історією, культурою, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами. Причому йдеться про прийняття цієї ідентичності не лише на суто раціональному рівні, а й на емоційному. Прагнення до національного самовираження є потужним стимулом також соціального, економічного й політичного розвитку в умовах інформаційної відкритості у світі. У той час відродження національної свідомості через культурне розмаїття є захисною реакцією суспільства проти руйнівного впливу «культурної глобалізації». Особливо це проявляється у наш час, коли відбуваються масові протести, страйки, народні зібрання за самоідентичність та незалежність: «Оксамитова революція» (1989), Революція на граніті (1990), «Трояндова революція у Грузії» (2003), Революція у Єгипті (2011), «Революція гідності в Україні» (2014) та інші.

Термін «культурне розмаїття» увійшов у рамки міжнародного права та культурної політики з 1993 року, коли Франція запропонувала концепцію «культурного винятку» в Генеральну угоду з тарифів і торгівлі. У 2003 році 78 країн прийняли «Конвенцію про захист нематеріальної культурної спадщини». У документі зазначено, що повага до культурного розмаїття сприяє національній ідентифікації, що «процеси глобалізації та соціальних перетворень створюють умови для відновлення діалогу між співтовариствами, водночас є явищами нетерпимості, джерелом серйозних загроз деградації, зникнення, яка нависла над

нематеріальним культурним надбанням, через брак засобів для їх охорони» [2].

Світове співтовариство дійшло висновку, що культурне розмаїття є людським надбанням і для збереження його організацією ЮНЕСКО була прийнята «Конвенція про захист і підтримку різних форм культурного самовираження». Генеральна конференція Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, проводячи засідання в м. Париж у жовтні 2005 р. під час своєї 33 сесії, приймає 20 жовтня 2005 року Конвенцію про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження. 148 країн голосували за, 4 утрималися, США та Ізраїль проголосували проти. Нині до Конвенції приєдналися більше 83 країн-членів ЮНЕСКО, а також Європейський Союз в якості регіональної економічної організації, а Україна ратифікувала Конвенцію у 2010 році [2]. У конвенції наголошується, що культурне розмаїття, яке розцвітає в умовах демократії, терпимості, соціальної справедливості й взаємної поваги між народами та культурами, є необхідним для забезпечення миру й безпеки на місцевому, національному та міжнародному рівнях та повного здійснення прав людини та основоположних свобод, проголошених у Загальній декларації прав людини та в інших загальноновизнаних документах.

Можна сміливо стверджувати, що міжетнічний мир і міжкультурний діалог для України – це також реальність. Саме в багатоетнічній Україні, де проживає більше 130 різних етносів, що складають понад 20% населення України, діє близько 1200 громадських організацій етнічних меншин і понад 6 тисяч колективів, що репрезентують ці громади, унікальним чином представлена на практиці концепція міжкультурного діалогу як одного з чинників та центральної умови сталого розвитку суспільства. Уряд України робить чимало заради збереження й розвитку культурного і етнокультурного розмаїття нашої країни: Закон про національні меншини, ратифікація Україною Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження; проведення Всеукраїнського форуму національних культур. Думається, що

членство України в СОТ сприятиме утвердження культурного продукту. Адже країна з таким культурним багатством повинна перейматися питанням захисту, збереження та примноження власного культурного майна, згубній протидії зовнішніх впливів.

Культурна багатоманітність людства поставлена під загрозу, а багатоманітність — це спосіб буття культури. І цілком слушно автори колективної праці українських учених «Людина й культура в умовах глобалізації» наголошують: питання про національну культуру постає нині не лише як питання національної, але й «загальнопланетної безпеки» [3].

У висновку хотілося б відзначити: не варто розглядати процес глобалізації і культурного розмаїття однобоко, говорити про них або як про джерело конфліктогенів, або як про панацею для нових можливостей. Глобалізація і культурне розмаїття вимагає об'єднання зусиль усіх держав у розв'язку розглянутих у роботі проблем. У такій ситуації зростає роль ООН, ЮНЕСКО і інших міжнародних організацій у розробці програм розвитку миру, толерантності, міжкультурної комунікації. Міжкультурна глобалізація таїть у собі як нові можливості, так і нові ризики. Та суспільство має бути творцем власного вибору. Тому в нього є можливість скоригувати нинішню культурну глобалізацію за сценарієм, коли виграють всі народи і всі культури, внаслідок чого забезпечується гармонійне співжиття кожної національної культури у полікультурній цивілізації.

Список джерел:

1. Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом у рівності й гідності» // Затверджена міністрами закордонних справ країн-членів Ради Європи, 7 травня 2008 року. – Режим доступу: www.model21.in.ua/files/bila_knyha_.pdf
2. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження». – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=163658>
3. Людина и культура в умовах глобалізації: Збірник наукових статей // Благодійна організація «Центр практичної філосо-

фії» (Ukraine), Международный фонд социально-экономических и политологических исследований. – К.: ПА-РАПАН, 397 с. – С. 9.

@ Грабовська Ірина. Стаття надійшла 15 лютого 2018 р.